

Àfrica surt del pou

La construcció, el transport i les telecomunicacions comencen a substituir el pes de les mines al PIB d'alguns països africans.

Durant dècades, els preus de les matèries primeres han donat forma al creixement econòmic de l'Àfrica. El continent és l'origen d'un terç de les reserves minerals del planeta, d'una desena part del petroli i produeix dos terços dels diamants. Així doncs, no és estrany que, per regla general, quan els preus dels recursos naturals i els cultius d'exportació han estat alts, el creixement ha estat bo; i quan han disminuït, també ha disminuït l'economia del continent.

Durant l'última dècada, l'Àfrica ha estat un dels continents que ha crescut més ràpidament —la seva taxa mitjana anual va ser de més del 5%—, en part gràcies a la millora dels governs i les reformes econòmiques. Els preus de les matèries primeres també han estat

El creixement de l'Àfrica ja no es basa només en el preu de les matèries primeres.

alts. En cicles anteriors, les economies africanes s'havien estavellat quan els preus dels minerals, el petroli i altres matèries primeres havien disminuït. Entre 1998 i 1999, durant una davallada del preu del petroli, la moneda de Nigèria, la naira, va perdre el 80% del seu valor. Les monedes africanes van tornar a patir una crisi durant un període de turbulència en els mercats de productes bàsics el 2009.

Des de l'any passat, el preu del petroli s'ha reduït a la meitat i el preu de molts metalls, com ara el coure i el ferro, també s'ha reduït dràsticament. Amb uns preus de les matèries prime-

res que s'enfonsen, es tornarà a repetir el patró habitual?

En algunes economies, les grans caigudes en els preus de les matèries primeres han fet caure la moneda. Almenys deu monedes africanes van caure més d'un 10% el 2014. No hi ha hagut, però, gaires depreciacions catastròfiques. Això suggereix que als inversors no els espanten uns preus baixos de les matèries primeres. La moneda de Ghana, el cedi, era la moneda menys rendible del continent el 2014, després d'haver perdut un 26% respecte al dòlar. Però no va caure perquè els inversors es preocupessin

per l'impacte dels preus baixos de les matèries primeres. De fet, per als estàndards africans, Ghana no és especialment dependent del mercat de les matèries primeres. Més aviat, el problema és que els darrers anys ha mantingut una política fiscal laxa. El 2013, el seu dèficit pressupostari va arribar al 10% del PIB.

El centre comercial i no la mina. Una de les raons per les quals les monedes són fortes podria ser que el creixement econòmic està començant a venir d'altres llocs. La producció manufacturera del continent s'està expandint tan ràpidament com la resta de l'economia. El creixement és encara més ràpid en el sector dels serveis, que es va expandir a una taxa mitjana de 2,6% per persona per tot Àfrica entre 1996 i 2011. El turisme, en particular, s'ha disparat: el nombre de visitants estrangers es va duplicar i els ingressos es van triplicar entre 2000 i 2012. Molts països, incloent-hi Etiòpia, Ghana, Kenya, Moçambic i Nigèria, han revisat recentment les seves estimacions del PIB per incloure-hi el creixement dels sectors que no es basen en les matèries primeres.

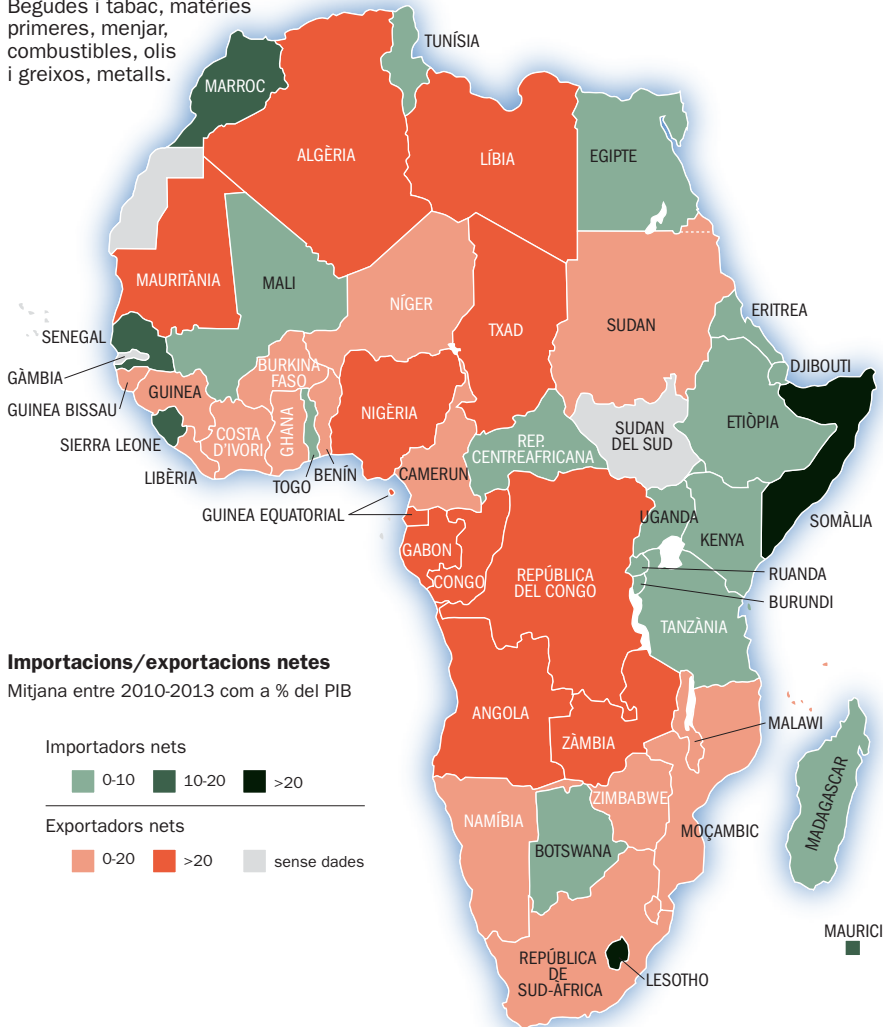
Tot i la caiguda de preus de les matèries primeres, les perspectives semblen favorables. Experts del Banc Mundial estimen que aquest any l'economia de l'Àfrica subsahariana creixerà al voltant d'un 5%. S'espera que les telecomunicacions, el transport i les finances estimulin el creixement econòmic.

Com s'explica l'augment de la diversificació econòmica de l'Àfrica? Un gran repunt en la inversió hi ha contribuït. La inversió ha augmentat, en part, perquè els governs han treballat de valent per fer la vida més fàcil als inversors. L'informe anual del Banc Mundial, "Doing Business", va revelar que entre 2013 i 2014, l'Àfrica subsahariana va fer més per millorar la regulació que cap altra regió. Maurici ocupa la posició 28 a la llista del banc dels llocs més fàcils per fer negocis. Ruanda, que fa 20 anys va patir un genocidi terrible, ara es considera més agradable per als inversors que Itàlia.

Després de dues dècades de mals resultats, passat el 2000 la inversió total a l'Àfrica com a percentatge del PIB va augmentar. La inversió estrangera

Productes bàsics

Begudes i tabac, matèries primeres, menjar, combustibles, olis i greixos, metalls.

directa (IED) a l'Àfrica va augmentar en un 5% el 2012 i un 10% el 2013 tot i l'estancament global.

Fa deu anys, gairebé tota la IED anava a les economies africanes riques en recursos, i les economies amb pocs recursos en rebien molt poca. Els països rics en recursos naturals continuen rebent més IED en termes absoluts, però les economies amb pocs recursos els superen quan la inversió es mesura com a percentatge del PIB. Els inversors estrangers d'altres països africans estan especialment interessats en les indústries no basades en les matèries primeres: gairebé un terç de les seves inversions se centren en els serveis financers.

La majoria d'economies intenses en recursos s'esforça per diversificar-se. Durant els últims tres anys, el

creixement a Nigèria, l'economia més gran de l'Àfrica, ha superat el 5%. Es podria pensar que aquest creixement està impulsat per les exportacions de petroli. Nigèria té la segona reserva més gran de l'Àfrica, n'és el cinquè exportador i, d'acord amb l'FMI, el petroli representa el 95% de totes les seves exportacions. Però els últims anys la indústria petrolera de Nigèria s'ha estancat. El creixement, en canvi, l'han generat factors com ara els telèfons mòbils, la construcció i els bancs. Actualment, els serveis representen el 60% del PIB.

El cas d'Angola és semblant. És el segon productor de petroli de l'Àfrica i la gran majoria de les exportacions el tenen com a base. Però la seva expansió del 5,1% el 2013 va provenir principalment de la manufactura i la

A la República del Congo, on el petroli representa el 80 per cent de les exportacions, experimenten un ràpid creixement la construcció i el transport a la capital incentivats pels Jocs Panafricans.

construcció. El 2013, la pesca es va expandir en un 10%, i l'agricultura en un 9%. Actualment, si fa no fa un terç dels ingressos del Govern prové de fonts no petrolieres, en comparació d'un percentatge gairebé inexistent fa una dècada, segons els economistes de Standard Bank.

La dependència dels recursos: a qui afecten més els canvis en els preus de les matèries primeres. A Botswana, el percentatge del PIB que correspon a la mineria

i l'explotació de minerals com diamants, or i coure ha caigut del 46% el 2006 al 35% el 2011, segons les dades d'"African Economic Outlook". Altres països que s'estan diversificant amb

Botswana depèn menys de les mines; també el Congo i Zàmbia

èxit són Ruanda –que compta amb bancs pròspers i empreses de serveis– i Zàmbia, que tot i que encara depèn del coure ha experimentat un creixement del 12% anual en els serveis financers. La República del Congo, on el petroli representa el 80% de les exportacions, experimenta a hores d'ara un ràpid creixement de la construcció i el transport. Això pot veure's encara més incentivat pels Jocs Panafricans, que la capital, Brazzaville, acull aquest any.

Una millor política fiscal també té un paper important. Els mercats de les matèries primeres són volàtils, i la despesa pública suavitza les pujades i baixades. Fins fa poc, gairebé totes les economies africanes invertien lliurement quan les seves economies anaven a l'alça, i només controlaven la despesa quan les coses es refredaven. Això és tot el contrari del que la majoria d'economistes aconsellarien de fer a un ministre de finances. Però els últims anys, segons un informe del Banc Mundial publicat el 7 de gener, les polítiques fiscals de molts països africans s'han tornat més sensates. Actualment, un bon nombre d'economies africanes estalvien diners durant les bones èpoques per invertir-los durant les dolentes.

Encara cal recórrer un camí llarg. L'Àfrica continua sent el continent que més depèn de les exportacions de matèries primeres. Països com Tanzània i Nigèria volen explotar grans jaciments de gas. Tot i que això impulsaria l'economia a curt termini, també els podria lligar encara més als cicles de les matèries primeres. A alguns els preocupa que la inversió en infraestructures disminueixi quan les empreses mineres comencin a marxar.

Així i tot, no hi ha motius per pensar que la "maledicció dels recursos" ha desaparegut. Tot i l'agitació en els mercats de matèries primeres, l'Àfrica continua sent una de les regions del món amb més creixement. Amb millors sistemes educatius, inversió en infraestructura i reformes regulatòries raonables, el continent podria trencar completament l'encanteri que l'ha frenat tantes i tantes vegades en el passat.

©The Economist

Traducció de Paula Arnas Antolín